

Rasistična zver

V središču pozornosti italijan-
ske in — lahko mirno rečemo —
tudi evropske demokratične jav-
nosti so v zadnjih dneh čedalje
pogostnejši primeri hudega nasi-
lja v Nemčiji in sicer v manjši
meri v Italiji, katerega žrtve so
tuji delavci s svojimi družinski-
mi člani, po rodu iz kake afriške
ali azijske države. Predmet nasi-
lja so praviloma tudi Judje, ozi-
roma njihova znamenja, kot so
sinagoge, pokopališča itd.

Starejša generacija se še spo-
minja časov, ko je fašizem proti
koncu tridesetih let začel prega-

DRAGO LEGIŠA

njati Jude, jih odpušal z delov-
nih mest, jih metal iz državnih
služb, učence in dijake iz judov-
skih družin pa izključeval iz
državnih šol. Mussolinijev fašiz-
em je tedaj začel papagajsko po-
snemati Hitlerjev nacionalsocia-
lizem in njegovo politiko za »či-
stokrvno arijsko raso«. V tem po-
gledu ni sicer dosegel viška, kot
ga je dosegla Hitlerjeva Nemčija
s krematorijskimi pečmi, vendar
je bil cilj isti.

Primorski Slovenci pa ne mo-
remo pozabiti, da smo pod fašiz-
mom poizabili na vrsto pred Judi, saj
nas je črni režim s svojo represiv-
no zakonodajo in drugimi nasil-
nimi sredstvi že sredi dvajsetih
let — torej kakih deset let prej
kot Jude — bil obsodil na narod-
no smrt. Na ozemlju tedanje Ju-
lijske krajine in Istre je fašizem
dejansko vodil politiko »etnične-
ga čiščenja«, ki je imela sicer
»mehkejšo« obliko, a je težila po
istem cilju, kot ga ima današnje
»etnično čiščenje« v Bosni.

Pripadniki starejše generacije
smo mislili, da je konec druge
svetovne vojne pomenil tudi kon-
ec rasizma in njegovih zablod.
Pri tem pa smo se žal bridko mo-
tili.

Zanimivo in značilno je, da
do primerov hudega rasističnega
nasilja prihaja najprej in pred-
vsem na ozemlju nekdanje komu-
nistične Vzhodne Nemčije. Zato
skušajo politologi in socio-
logi odkriti vzroke tega stanja.
Tako je razširjeni in vplivni ita-

Slovenija pripravljena na volitve

V našem poročilu o političnem
položaju v Sloveniji, objavljenem
5. novembra, smo pravilno dom-
nevali, da bo pri poslancih sloven-
skega parlamenta zmagal čut od-
govornosti in bodo končno spre-
jeli zakon o lastninjenju podjetij
oz. o privatizaciji. To se je v res-
nici zgodilo na zasedanju v sredo,
12. novembra, kar pomeni, da so
po dvoletnih ostrih razpravah in
hudih sporih bili postavljeni prav-
ni temelji, ki prekinjajo s socialis-
tično zasnovno družbene lastnine
in tudi v Sloveniji vzpostavljajo
na lastninskem področju normal-
ne evropske razmere. Seveda bo
ta proces potekal postopoma in z
vsemi težavami prehodnega ob-
dobja, vendar je bil zakon nujen,
tudi zaradi velikega števila divjih
privatizacij, ki so hudo osiroma-
šile dosedanja podjetja v družbe-
ni lastnini.

Sicer pa te dni celotno javno
življenje v Sloveniji poteka v zna-
menju predvolilnega boja, tako da
se v pogovorih med ljudmi pa tudi
na raznih shodih, radiu in televi-
ziji čuti svojevrstno napetost. Bolj
pomirjujoče je na javnost vplivala
novica iz prejšnjega tedna, da je
bila Teološka fakulteta v Ljublja-
ni po štiridesetih letih spet polno-
pravno vključena v okvir Univer-
ze. Znano je, da je omenjena fa-
kulteta leta 1952 bila nezakonito

izključena iz ljubljanske Univer-
ze, od takrat dalje so jo smatrali
za zasebno, diplome pa so bile ci-
vilno nepriznane. Modra odloči-
tev univerzitetnega sveta iz pre-
teklih dni pomeni popravo še ene
od povojnih zgodovinskih krivic,
posredno pa tudi priznanje stro-
kovnosti in znanstvene višine lju-
bljanske Teološke fakultete.

V tem mesecu so bili zaključ-
ni roki za vlaganje kandidatur za
volitve v državni zbor (poslanska
zbornica) in državni svet (nekak-
šen senat). Kar zadeva državni

MARKO VUK

zbor, bo Slovenija za volitve 6.
decembra razdeljena na osem vo-
lilnih enot, vsaka od teh pa na
enaest volilnih okrajev; poslanske
mandate bodo delili po propor-
cionalnem sistemu; Italijanska in
madžarska narodna skupnost se-
stavljata po eno volilno enoto, ta-
ko da ima vsaka od obeh manjšin
zagotovljenega enega poslanca.
Za volitve v državni svet je Slo-
venija razdeljena na 22 volilnih
enot, v vsaki bo izvoljen po en
svetnik po sistemu navadne veči-
ne; ostalih 18 svetnikov, ki zasto-
pajo delovne kategorije, bo izvo-
ljenih posredno. Glavni slovenski
dnevnik so v soboto, 21. novem-

*Zunanja ministra Colombo
in Rupel sta se dogovorila, da
se bodo po političnih volitvah
v Sloveniji začela pogajanja o
reviziji osimskega sporazuma,
ki sta ga leta 1975 sklenili Ita-
lija in takratna SFRJ. Slovenija
je pripravljena na pogovore o
vseh vprašanih, razen o vpra-
šanju meje, je dejal slovenski
minister Rupel. Medtem so se v
Gorici in Novi Gorici že sesta-
li člani italijanske in slovenske
komisije in proučevali nekate-
ra vprašanja v zvezi s sporazu-
mom o maloobmejnem prome-
tu. Med drugim so se strinjali
s predlogom, naj se mejni pre-
hod Neblo v Brdih spremeni v
mednarodni prehod.*

bra, objavili popoln seznam kan-
didatov za predsedniške volitve,
za volitve v državni svet in v
državni zbor. Predsedniški kan-
didati so naslednji: Stanislav Bu-
ser, Darja Lavtižar-Bebler, Fran-
ce Tomšič, Jelko Kacin, Alenka
Žagar-Slana, Ivan Bizjak, Milan
Kučan in Ljubo Sirc. Za volitve je

Iz vsebine:

*Prizadevanja za ustanovitev
kraške občine — Pogovor
s P. Miličem (str. 3)*

*A. Kodelja
Jezikovna zmeda (str. 2)*

*R. Dolhar o knjigi M. Gariupa
»Dipalja ves« (str. 6)*

*G. Možina
Od Črnomlja do Gorice
v Kmečko banko (str. 7-8)*

Končno kanček optimizma

Glede na težave, ovire, nerazume-
vanje in celo odkrito sovražstvo, ki red-
no spremljajo našega zamejskega člo-
veka, kot terja svoje osnovne pravice,
kot je na primer raba materinega je-
zika v javnosti, je naravno, da posta-
ja čestokrat malodušen in ga morda
tudi muči skušnjava, da bi »vrgel pu-
ško v koruzo« ter prenehal plavati pro-
ti toku. Kdor je v torek, 24. t. m., po-
slušal predavanja v Peterlinovi dvor-
ani v Trstu, ki jih je priredil Krožek
za družbena vprašanja »Virgil Šček«,
pa je po našem predvsem mogel spo-
znati, da boj za priznanje manjšin-
skih pravic — in torej tudi naših prav-
ic — le ni tako brezupen, kot včasih
mislimo.

Iz izvajanj južnotirolskega politi-
ka, bivšega senatorja Mitterdorferja,
mlade pravnice, izvedenke za manj-
šinsko pravo Nicolette Bucher ter
predstavnik Narodnega sveta koro-

ških Slovencev dr. Vovka jasno izha-
ja, da je problematika pravne zaščite
pravic narodnih manjšin naredila v
zadnjem času velik korak naprej in da
je postala predmet pozornosti vseh ve-
likih mednarodnih organizacij, kot so
OZN, Konferenca za varnost in so-
delovanje v Evropi in sama Evropska
skupnost.

Narodnim manjšinam se danes
priznava pravica do obstoja in do
identitete, to je narodne biti. Lahko
dalje govorimo o vsaj minimalnih
standardih manjšinske zaščite na
mednarodni ravni, medtem ko je v
polnem teku akcija, da zaščita manj-
šin ne bi bila le predmet načelnih iz-
jav, temveč da bi postala tudi del po-
zitivnega prava in torej sestavni del
pravne ureditve vsake države. Razlo-
gov za optimizem torej ne manjka. K
zanimivi in pomembni okrogli mizi se
bomo v našem listu vrnili. D.L.

značilna izredna množica kandi-
datov in strank, ki se je nanje pri-
javila, tako da bodo volilci npr. za
državnozbornske volitve v večini
volilnih okrajev za eno mesto iz-
birali med več kot dvajsetimi kan-
didati. Poznavalci napovedujejo,
da bo v parlament prišla manj kot
polovica strank, ki se za to pote-
gujejo. Ankete javnega mnenja
uvrščajo med stranke, ki bodo do-
segle največji uspeh, predvsem li-
beralne demokrate, krščanske de-
mokrate, prenovitelje in demo-
krate.

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 29. novembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 »Neodprto pismo«; 10.50 Boris Kobil in Sergej Verč v satiričnem kabaretu »Prežganka«; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Adam, kje si? Edvard Kocbek in njegov čas; 15.30 Šport in glasba; 17.00 Z naših prirediteljev.

■ PONEDELJEK, 30. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Jugoslavija 1941-45; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Rabindranath Tagore: »Lačni kamni«; 11.40 Kantavtorji in šansonjeji; 12.00 Okno na Arbat; 12.40 Cecilijanka 1992; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Gospodarska problematika; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Svet za zaveso«; 14.30 Pogledi na slovenski film-video; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba.

■ TOREK, 1. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Rabindranath Tagore: »Lačni kamni«; 12.00 Otroci in igra; 12.40 Cecilijanka 1992; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.00 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 »Bajke in povesti o Slovencih«.

■ SREDA, 2. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Narodnostni trenutek Slovencev; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Rabindranath Tagore: »Lačni kamni«; 12.00 Pesnice in pisateljice v anglosaški književnosti; 12.40 Cecilijanka 1992; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 »Na goriškem valu«; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Na goriškem valu«; 15.00 Instrumentalni solisti; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Sprehod po poteh slovenskega gledališča.

■ ČETRTEK, 3. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Trst, december 1941; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Rabindranath Tagore: »Lačni kamni«; 12.00 V deželi čarobne palice; 12.40 Cecilijanka 1992; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Četrtekova srečanja.

■ PETEK, 4. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Rabindranath Tagore: »Lačni kamni«; 12.00 Halo, dober dan! Tu 362875; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Halo, dober dan!; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Ena resna — ena smešna«; 14.30 Od Milj do Devina; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Kulturni dogodki.

■ SOBOTA, 5. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Rabindranath Tagore: »Lačni kamni«; 12.00 Ta rozajanski glas; 12.45 Glasnik Kanalske doline; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Nediški zvon; 15.00 Duh časa in čar odra v spominih Jožeta Babiča; 16.20 Glasba za vse okuse; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Adam, kje si? Edvard Kocbek in njegov čas.

JEZIKOVNA ZMEDA

»Kako je dobro, da ste tudi Vi vsaj včasih tihi!«, me nagovori kolegica, ko vstopi v profesorsko zbornico. »To preberite!« in mi ponudi knjižico: »Kristjan, politično bitje?«, lično opremljene platnice z rdečim nageljnomo, rdečim dežnikom in cekarjem. Ali po naše z rdečo lombreno in slamnatim boršelinom... Takoj se vmeša druga: »Za božjo voljo, kaj pa tisti vprašaj v naslovu?« Tretja, ki brihta mularijo (pardon, marljive dijakke) z zemljepisom, pa doda: »Podobno Vam!« In urno pocvirna v razred...

Zvečer, predem grem spat, pride do nove jezikovne muzike. Pokliče me »komišija« iz »beograj-skega komšiluka«. »Poslušaj, kaj je z Vami Janezi v Gorici?« »Kaj, nič, kot vedno. Se ljubimo — imamo radi, sonce sije, opazujemo predvolilno mrzlico v naši Sloveniji in čas teče naprej...« »Kako pa vi tam v demokraciji z embargom?« »Odlično, imamo kavo, bencin, paprike je veliko in svinjine tudi...« »Hvala Bogu,« si mislim. Sogovornik z druge strani pa nadaljuje: »Poslušaj, pusti ti tvojo politiko, saj Janezi niste bili nikoli politiki. Politiko smo delali mi Srbi, ne pa vi. Vi imate dobre deklice, a slabe politike. Samo poslušaj. Ste vi Slovenci tam v Gorici postali Amerikanci ali Švabi? Odkar imate v Sloveniji demokracijo s Kučanom prihajajo vsi dopisi od vas goriških Janezov v angleškem ali nemškem jeziku. Se ne učite več srbskega jezika? Prej so vaši trgovci pisali celo v cirilici, sedaj pa v angleščini ali nemščini. Kako se sploh med seboj pogovarjate? Švabsko, angleško...« »Veš, ga potolažim, odkar se je Slovenija osamosvojila, se vsi učijo vse mogoče tuje jezike, pišemo in

govorimo pa nekaj, kar ni ne esperanto in ne latinščina...« »Pa to vidim, saj je moja žena profesor angleščine in je bila dve leti v Ameriki, pa tisti vaši dopisi niso angleški, ampak je to angleščina goriškega Janeza, tako ji jaz pravim...« Naj bo kakorkoli že: »Šeft je šeft, pa četudi misli kdo kako drugače in zataji tudi to, kar je...«

Naslednji dan nova ugotovitev. Sobrat, ki pase duše v narodnostno mešani župniji (berite pravilno — ne narodnostno zmešani — da ja ne bi zopet imeli Tržačani kaj proti!) me vpraša: »Poslušaj, ko kaj pišeš na nadškofijo, kako napišeš?« »S strojem.« »Kako pa ti, na roko?« »Čuk, v katerem jeziku pišeš?« »Se razume, v italijanščini.« »A ti ne?« »Ne, jaz pišem vedno v slovenščini!« »Oprosti, ampak so nam naročili, da pišemo v italijanščini in imamo obljubo pokorščine, kaj sedaj?« »Ja si brus! Seveda imaš obljubo pokorščine, samo ne za italijanščino!« »Poslušaj, pa ti tudi odgovorijo v slovenščini?« »Bodi pаметen, vedno v latinščini!« »Ja, ampak oni gospod, ki »odpisuje«, je bil rojen na slovenskem kmečkem gnojišču, kot jaz...« Odpisuje v latinščini! Kolega se obrne, pozdravi in odide...

K sebi sem prišel šele popoldan, ko sem na Lokvah užival sveži planinski zrak in razmišljal: »V šolah učimo srbohrvaški jezik. Z Srbi se dopisujejo naši trgovci v angleščini ali nemščini. Na nadškofiji ti na slovenske dopise odgovarjajo v latinščini. Naša mularija (pardon, marljivi dijaki, po Mladiki!) imajo v spisih neko mešanico, ki ni ne slovenščina in ne italijanščina. Babilonska zmešnjava!

Mimogrede se napotim še na domače pokopališče. Komaj iztopim iz avta, že kriči sobrat iz župnišča: »Imam zate celjske mohorjevke. Pridi ponje!« Bomo brali in se učili slovenščino, si mislim, ko pozdravim svoje... Na vratih me čaka in kaže na koledar. »Poglej kakšen članek! Kako lepo piše, poslušaj, in bere. Poleg katekizma so bile strani goriških mohorjev tiste, ki so meni, kot otroku, ki je rasel med obema vojnama, nudile prvo slovensko pisano besedo...« S slovenskim sluhom srca znajmo prisluhniti znamenjem časa in razmeram, v katerih nam je dano živeti in složno odkrivati novi deleži, ki je mohorjevim družbam namenjen pri krščanskem oblikovanju narodne kulture oziroma slovenskega načina biti človek. »Krasno, vzkliknem. Takoj jutri bom prosil našega tehnika, naj mi prefotokopira ta prečudoviti citat in ga razobe-

sim po vseh razredih... Nekaj takega nisem prebral že nekaj časa! Bogu hvala temu, ki je to pisal. Tu je prava inspiracija, še več, prava narodnostna inspiracija! Steklenico brinjevca pošljem tistemu, ki je to napisal!« »Ja, ampak veš, kdo je to?« Me čisto tiho vpraša sobrat. »Kdorkoli, to je pravi, pristni, narodnostno zavedni Slovenec. Poglej. S slovenskim sluhom srca. Kdo zna še tako napisati? Pri oblikovanju narodnostne kulture, oziroma slovenskega načina biti človek! To je svetopisemska inspiracija!... Slovenski način biti človek! To, to! To moramo govoriti mladim v zamejstvu, da ne bodo mislili, da smo bili vedno samo narod hlapcev in dekel, ampak imamo tudi mi svojo slovensko kulturo srca, slovensko vernost, ki se loči od italijanske ali germanske... Vidim, da sv. Duh še deluje...« Sobrat me debelo gleda, potem pa zopet pristavi, ko vidi, da je moja euforičnost prišla do vrha: »Ampak ta, ki je to napisal, odgovarja na slovenske dopise v latinščini! Ta tudi podpira in celo zagovarja marsikaj, kar ti, kot Slovenec ne... Ta tudi to, kar je tu napisal, nikoli ne zagovarja v Gorici. To je povedal v Ljubljani, tega v Gorici ne bo rekel, saj veš, stolčki so stolčki...«

»V Ljubljani, o ja, tam je vaša zamejska Meka na vseh področjih, tam se lahko ustite, saj ste ubogi zatirani zamejski Slovenci...« — Jezen na vse skupaj sem tisti lepi novembrski dan zapustil Soško dolino in se vrnil na zamegljeni Kras, obenem pa misli: »Trgovina je trgovina, osebne koristi so osebne koristi, človek pa vedno ostaja človek. Čim bolj je pošten, za tem večjega osla ga imajo!«

Ambrož Kodelja

Uspela manifestacija v Gorici

Slovenski in italijanski dijaki iz Trsta in Gorice so se v soboto, 21. t.m., v velikem številu udeležili manifestacije v Gorici proti vsem oblikam nasilja, za mir in spoštovanje med rasami in narodi. Udeleženci so se zbrali pred železniško postajo, nato so obšli najpomembnejše goriške ulice, se ustavili pred županstvom in nato nadaljevali pot do slovenskega šolskega centra v Ul. Puccini, ki so ga pred nedavnim z nesramnimi šovinističnimi gesli pomazali nestrpnosti. To dejanje je bilo tudi povod za manifestacijo. Govorili so Stojan Spetič, Marjan Terpin in Karel Primožič, manifestacija pa se je zaključila s skupno pesmijo udeležencev. Res lep zgled za tiste, ki podpihujejo narodnostno sovraštvo.

Inštitut za mednarodno sociologijo iz Gorice (ISIG) prireja v petek, 27. t.m., ob 11. uri v dvorani fakultete za politične vede v Trstu tiskovno konferenco, na kateri bodo predstavili najnovejšo knjigo znanega ekonomista dr. Egidija Vršaja

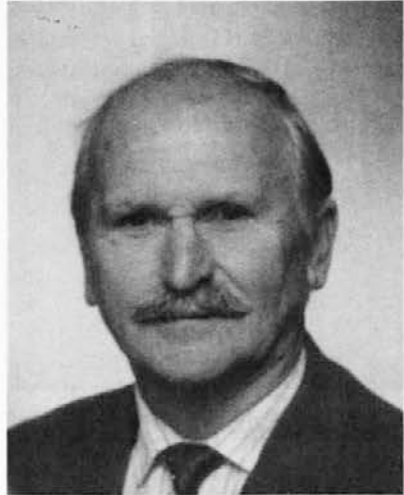
REPUBLIKA SLOVENIJA
MED EVROPO
IN BALKANOM

O knjigi smo v našem listu poročali kmalu po njenem izidu, in sicer v številki z dne 5. t.m. Tudi zadnja knjiga, kot sicer vseh pet prejšnjih, je napisana v italijanskem jeziku in je torej namenjena predvsem italijanskim bralcem, vendar zaradi svoje bogate vsebine sodi na knjižno polico vsakega slovenskega razumnika.

Pogovor s Pavlom Miličem o prizadevanjih za ustanovitev kraške občine

»Tu gre za uresničevanje ljudske volje«

Prebivalci vasi od Križa do Bazovice se zadnje čase vedno bolj vneto in prepričano zavzemajo za odcepitev od tržaške in ustanovitev lastne, kraške občine. V ta namen so 10. novembra po naših vaseh začeli tudi z zbiranjem podpisov. O pobudah za odcepitev, željah in zahtevah prebivalcev smo se pogovorili z enim od predstavnikov pripravljalnega odbora na Opčinah, ki se zavzema za doseg tega cilja, Pavlom Miličem.

Kdaj se je pojavila zahteva po odcepitvi in kateri so vzroki?

Problem je že zelo star, saj so bili na Krasu od nekdaj nezadovoljni z upravo tržaške občine. Težnja po odcepitvi pa se je pojavila pred kakimi desetimi leti. Vzroki za to so jasni. Na Opčinah na primer nismo od tržaške občine nikoli dobili nobene protivednosti za razlastitev zemljišč zaradi avtoceste, plinovoda, naftovoda, tovarnega postajališča itd. Vsa sredstva so šla vedno v mesto, mi, ki smo največ dali, pa v zameno nismo nikdar dobili ničesar. Na Krasu že veliko let ni nobene investicije, vse je prepuščeno samo sebi, kot da bi šlo za »tretji svet«. Dovolj je, če povem, da se problem greznice na Opčinah vleče že 15 let, da smo po 10 letih šele sedaj dobili sredstva za ureditev javne razsvetljave in da telovadnice še vedno nimamo, čeprav zanjo prosimo tudi že 15 let, imamo teren, načrt in sredstva za gradnjo, tako da od občine potrebujemo samo dovoljenje.

Kateri so bili vaši prvi koraki za ustanovitev lastne občine?

Sprva smo hoteli ustanoviti občino, ki bi obsegala Opčine, Bane in Ferluge, tri vasi, ki sodijo v isto župnijo, imajo isto šolo itd. Leta 1987 smo zaprosili deželo, naj razpiše referendum za odcepitev. Tedanji deželni predsednik Biasutti nam je odgovoril, da bo te naše zahteve čimprej sporočil odboru, ki je pristojen, da odobri zakon za referendum. Čakali smo in čakali, leta 1990 pa je bil odobren zakon, po katerem ni bilo več mogoče ustanavljati občin, ki imajo manj kot 10.000 prebivalcev. V vseh treh omenjenih vaseh pa jih je približno 8.500. Tako je prišlo do zamisli, da bi v novo kraško občino vključili vse vasi od Križa do Bazovice — skupno živi na tem ozemlju kakih 15.000 prebivalcev.

Kot zadnje smo začeli z zbiranjem podpisov, ki se bo zaključilo v začetku januarja. Zbirali jih bomo po trgovinah, društvih, pri zasebnikih, na cestah. Če naj sodim po prvem odzivu, bomo potrebno število podpisov zbrali prav kmalu.

Razni vaški odbori so v tem času priredili tudi vrsto srečanj in okroglih miz o možnostih in težavah za odcepitev od tržaške občine. Kakšen je bil odziv občanov in kakšne pobude še načrtujete?

Vaški odbori vseh kraških vasi, ki se zavzemajo za samostojnost, so priredili po eno informativno srečanje oz. sestanek z domačini. Kolikor vem, je bilo zanimanje veliko. Na zadnjem srečanju na Opčinah je bil Prosvetni dom nabito poln. Povsod so ljudje navdušeni nad možnostjo ločitve od tržaške občine. Pred polovico decembra nameravamo na Opčinah prirediti še eno okroglo mizo na to temo; sodelovale bodo vse vasi. Na tem srečanju bomo ponovno preverili rezultate dosedanjega dela in se dogovorili za bodoče delovanje. Želel bi poudariti še to: v tej fazi ne želimo imeti kontakta s strankami. K pobudi lahko pristopi, kdor hoče, a ne po strankarski poti. Tu gre za uresničevanje ljudske, ne politične volje. Ko bi do ustanovitve kraške občine prišlo, pa je logično, da bi upravo vodili predstavniki strank.

Kako si predstavljate to kraško občino in kje bi črpala potrebna finančna sredstva?

Bila bi taka, kot so naše druge manjše občine. Seveda bi kraška občina imela tudi svoje specifične probleme, kot jih ima na primer Devin-Nabrežina. Slovenskih prebivalcev je pri nas le nekaj čez polovico. Mislim pa, da bi bilo mogoče z lealno upravo vplivati tudi na italijansko govorečo občano.

Za normalno delovanje bi nova občina potrebovala 30 milijard lir. Od teh bi polovico dala država, kot določa zakon, polovico pa bi krili z našimi davki. Izračunali smo, da bi samo od davkov dobili okrog 20 milijard lir in bi bili torej ena redkih občinskih uprav v Italiji z aktivno bilanco.

Vprašanje zase je Križ. Prebivalci so že večkrat povedali, da bi se v slučaju odcepitve od tržaške želeli priključiti devinsko-nabrežinski občini.

Res je tako. Domačini pravijo, da je Križ sedaj razdeljen med tri občine (tržaško, devinsko-nabrežinsko in zgojniško), zato je naravno, da bi se v primeru odcepitve od Trsta želeli Križani združiti z eno od omenjenih slovenskih občin. Vsi pa smo složno sklenili, da bomo akcijo za ločitev vodili skupaj, da bomo tako imeli več moči. Če bo pobuda imela uspeh, pa se bodo lahko prebivalci Križa odločili, kateri občini želijo pripadati. Eno pa je gotovo: v svojih prizadevanjih mislimo vsi vztrajati in tudi izpeljati pobudo do konca.

Pogovor je zapisala
Helena Jovanovič

Rasistična zver

Iljanski dnevnik Corriere della sera 18. t.m. pisal: »Komunizem skozi štiri desetletja ni predstavljaj nobenega okopa (pred rasizmom)... saj je kriv, da druga svetovna vojna ni mogla izvrševati nobene demokratične pedagoške vloge, tako da se je spopad med demokracijo in fašizmom moral prekiniti leta 1941« (s Hitlerjevim napadom na SZ). Toda za sedanje nasilje v Nemčiji ter v Italiji naj bi bil odgovoren tudi sam Zahod. V tej zvezi je taisti italijanski dnevnik 19. t.m. pisal: »Novi rasizem se je razbohotil, ker je bil Zahod pred velikim selitve-

V četrtek, 26. novembra, bo v gledališču Miela v Trstu v Ulici Duca degli Abruzzi 3 na sporedu tretji koncert sezone Glasbene matice 92/93. Nastopili bosta Stelia Doz (sopran) in Neva Merlak (klavir), na sporedu pa so skladbe Kogojca, Grbca, Merkuja, Schönberga in Berga. Začetek ob 20.30.

nim valom nekako neobglen. Ta val pa je v resnici posledica kratkovidnega zahodnega pogleda na nadaljnjo usodo sveta. Ko se namreč razširi sovraštvo do človeka, ki je drugačen od tebe in o katerem niti zdaleč nisi mislil, da ti bo postal sosed, se v tebi prebudi rasistična zver, katere prva žrtev je Jud« (oziroma kak drug »manjvreden« človek).

Če dobro pomislimo, se položaj v Trstu veliko ne razlikuje od pravkar opisanega. Pod pretvezo revizije Osimskih sporazumov se namreč zastruje gonja proti slovenski manjšini, ki ji tržaška občinska oblast nesramno tepta že pridobljene pravice (glej županovo prepoved sprejemanja pisem, prošenj in vlog v slovenskem jeziku). Tu se tudi postavljajo pred sodišče in se celo vlačijo v zapor ljudje, ki zahtevajo spoštovanje obstoječih zakonov. Zato smemo upravičeno trditi, kako se lepega dne utegne tudi pri nas prebuditi rasistična zver. Bridko se motijo tisti, ki mislijo, da gre pravzaprav za blodnje nekaterih posameznikov. Toda tudi v bližnji preteklosti smo videli, da utegnejo blodnje biti nalezljive in okužiti široke množice. Z blodnjami je na primer Hitler zmagal na volitvah in prevzel oblast v državi. V kakšno nesrečo je pahnil svojo državo in svet, pa vemo.

Ivo Jevnikar prisegel v deželnem svetu

V deželnem svetu je v torek, 24. novembra, v slovenščini in italijanščini prisegel novi deželni svetovalec Slovenske skupnosti Ivo Jevnikar. Nadomestil je dosedanjega svetovalca Ssk Bojana Brezigarja, kateremu je predsednik deželnega sveta ob tej priložnosti izrekel zahvalo za vse opravljeno delo, ki je bilo v korist širše skupnosti, ter čestital novemu poslancu. Ivo Jevnikar, ki je že več let deželni tajnik Ssk, bo slovensko stranko v deželnem svetu zastopal do volitev, ki bodo prihodnjega leta.

**Uspela pobuda krožka
Foto Trst 80**

1. fotografski ex tempore na Krasu

Flavio Mozetič, član slovenskega goriškega fotografskega krožka »Skupina 75«, je zmagovalec 1. fotografskega ex tempore na tržaškem Krasu, ki ga je priredil v nedeljo, 8. novembra, krožek Foto Trst 80. Drugo nagrado je prejel Goričan Tullio Marega, tretjo pa Tržačan Robert Baracci. Zmagoviti posnetek nevsiljivo in otožno prikazuje barvno harmonijo jesenskega Krasa, avtor je med drugim s tenkočutnostjo zajel v objektiv še vidne znake oktobrske trgate. Popolnoma različna in veliko bolj vsebinsko ostra sta ostala dva nagrajena posnetka. Drugouvrščeni Tullio Marega nas s fotografirano žimnico v nekem propadajočem kraškem okolju, s katerim se sicer zelo dobro usklajuje, opozarja, da postaja Kras zaradi človeške malomarnosti vse bolj podoben smetnjaku. Posnetek neskončno dolge ravne avtoceste Roberta Baraccija pa hoče biti opozorilo pred nevarnostjo novih gradenj na Krasu. Žirija, ki so jo sestavljali gospa Magda Starc Tavčar, prof. Tullio Stravisi ter videooperater Saša Ota se je odločila, za izjemo prve nagrade, za vsebinsko bolj popolne fotografije in to na račun zgolj slikovitih kraških motivov, ki jih je bilo veliko. Vendar je tudi estetika sama prišla na svoj račun predvsem pri posameznih priznanjih. Goričan Silvan Pittoli je prejel posebno pohvalo za posnetek lepih jesenskih barv Krasa in morja z Rilkejeve steze, Tržačan Claudio Urizzi pa za posrečen prikaz jesenskih listov različnih oblik in velikosti. Posebno pohvalo je prejel tudi znani idrijski fotograf Janko Prelovec za portret starejšega Križana.

Na zaključnem večeru s projekcijo, ki je bil konec preteklega tedna v Gregorčičevi dvorani v Trstu, se je zbralo približno 40 ljubiteljev fotografije iz Slovenije in Italije, slovenske in italijanske narodnosti. V prijetnem prijateljskem vzdušju so si izmenjali različna mnenja in nasvete ter vabila za nadaljnje sodelovanje.

Krožek Foto Trst 80 prireja v tem tednu še eno zanimivo pobudo. V petek, 27. t.m., bo namreč v Gregorčičevi dvorani v Trstu ob 20.30 projekcija najboljših del idrijskega Ex tempore, ki je potekal konec poletja ob čipkarskem prazniku. Vabljeni so tako ljubitelji fotografije kot slovenskega ljudskega izročila.

(Dar)

Po njem so v soboto poimenovali GM v Trstu

Zasluzeno priznanje M. Kogoju ob 100-letnici rojstva

Ob 100-letnici rojstva in 36 let po smrti je tržaški skladatelj Marij Kogoj dobil priznanje, ki ga za življenja ni bil deležen. Na ta dan je namreč Glasbena matica v Trstu prevzela njegovo ime. Slovesnost je bila v Gregorčičevi dvorani. Nekaj uvodnih besed je povedal predsednik GM Adrian Semen, umetniški vodja Janjo Ban pa se je zahvalil prof. Pavletu Merkuju, ki si je že veliko let prizadeval za Marija Kogoja, v slovenskih glasbenih krogih veliko let po krivem zastavljenega skladatelja, gojenec Aljoša Starc pa je zaigral Kogojeve »Malenkosti«.

Slovesnost ob poimenovanju se je nadaljevala v tržaškem gledališču Miela, kjer je bil na sporedu drugi koncert iz abonmaja Glasbene matice. Nastopil je zbor »Jacobus Gallus« pod vod-

Prizor s slovesnosti ob poimenovanju Glasbene matice po M. Kogoju
(foto D. Križmančič)

Dolinski Mladinski krožek nosi odslej ime po A. Grmeku

Udeležba v dolinskem Mladinskem krožku je bila res številna (foto M. Magajna)

»Dolini je podelil svoje najboljše moči in najboljša leta« — tako se je o Albinu Grmeku izrazil prof. Boris Pangerc na slovesnosti ob poimenovanju dolinskega Mladinskega krožka po pokojnem duhovniku, ki je bilo v nedeljo, 22. novembra. G. Grmek je bil župnik v Dolini med leti 1960 in 1983, je povedal Pangerc. Bil je dinamična in komunikativna osebnost. Kot tak je pustil v vasi pomemben pečat, ki ga še danes marsikdo nosi v spominu in srcu. Boris Pangerc je podal tudi nekaj osebnih spominov na Albina Grmeka. Predvsem je povedal, da je vedno ogromno bral — zato si je tudi v okviru Mladinskega krožka, ki ga je ustanovil leta 1967, prizadeval za dobro urejeno in bogato knjižnico, za katero je danes premalo za-

nimanja — imel pa je tudi izreden smisel za družabnost in za delo z mladino. Ni mu bilo žal časa in spanja, ko je bilo treba reševati probleme mladit, je še dejal Pangerc.

Na prisrčni in lepo uspeli slovesnosti so spregovorili še dolinski občinski odbornik Aldo Stefančič, Zorko Giorgi v imenu Mladinskega krožka, podprefekt Volpe, nekdanji Grmekov osebni prijatelj in škofov vikar Vončina. Zahvalo za priznanje je izrekla sestra pokojnega Albina Grmeka Marija. Prostora je blagoslovil dolinski župnik Rafael Slejko, slovesnost pa se je zaključila s prijetnim kulturnim sporedom, ki so ga oblikovali domači moški pevski zbor »Valentin Vodnik« in otroci vaške osnovne šole.

stvom Stojana Kureta, program pa so sestavljale izključno Kogojeve zborovske skladbe. Na flavto je igrala Erika Buzečan, na klavir Aljoša Starc. V prvem delu je občinstvo prisluhnilo scenski glasbi za pravljično »V kraljestvu palčkov«, ki jo je skladatelj napisal okrog leta 1920 po naročilu Josipa Ribičiča, vendar zaradi svoje zahtevnosti ni bila izvedena. Nato so bile na sporedu še druge skladbe Marija Kogoja za ženski in mešani zbor. Med temi so bile številne priredbe ljudskih pesmi, nekaj pa izvirnih, ekspresionistično oblikovanih skladb, napisanih med leti 1910 in 1925. Večina je bila težko izvedljiva, zato gre pevcem zbora »J. Gallus« še posebno priznanje, ki jim ga je ob koncu koncerta izrazila tudi publika z bučnim aplavzom.

Knjiga prof. Simčiča o Andreju Gosarju

V Ljubljani so v ponedeljek, 23. t.m., predstavili najnovejšo knjigo prof. Tomaža Simčiča, ki je napravil poglobljeno raziskavo in v svojem delu res celostno predstavil osebnost, lik in delo socialnega misleca Andreja Gosarja. Knjiga je izšla v sozaložbi tržaške revije Mladika in ljubljanskega dnevnika Slovenec. Na predstavitvi je pregovoril predsednik Slovenskih krščanskih demokratov Lojze Peterle, ki je tudi napisal uvod h knjigi.

V Trstu bodo delo prof. Simčiča z naslovom: »Andrej Gosar, krščanstvo in socialna misel« predstavili v ponedeljek, 30. novembra, v Društvu slovenskih izobražencev (Ul. Donizetti 3). Večer se bo pričel ob 20.30.

Uspela goriška Cecilijanka '92

Cecilijanka '92 je za nami. Množična zborovska prireditev, ki jo vsako leto prireja Zveza slovenske katoliške prosvete v Gorici, je doživela sedaj že 34. izdajo. Na njej so nastopali pevski zbori iz Goriške, Tržaške, Beneške Slovenije in Kanalske doline, nato iz Koroške in bližnje Slovenije. Nastopi so bili v Katoliškem domu 21. in 22. novembra. Udeležilo se jih je res veliko število ljudi. Prireditev so počastili tudi gostje: poleg zamejskih slovenskih predstavnikov je bil v nedeljo prisoten tudi nekdanji predsednik slovenske vlade Lojze Peterle.

Nastopili pa so naslednji zbori: Štmaver, Pod lipo (Beneči-

V Čedadu predstavili zbornik posveta o Slovencih v Furlaniji

Pomembna vloga cerkve za utrjevanje narodne zavesti

Cerkev v Benečiji im anadve pomembno vlogo pri prizadevanjih za uveljavitev manjšinskih pravic. To je prišlo do izraza tudi na posvetu, ki je bil na županstvu v Špetru v ponedeljek, 23. novembra, na katerem so javnosti predstavili zbornik lanskega čedajškega posveta z naslovom: »Slovinci in Furlani v Furlaniji — Soočenje dveh narodov z verskim in kulturnim razvojem«.

Udeležence so uvodoma pozdravili špetrski župan Marinig, predsednik Gorske skupnosti Nadiških dolin Chiabudini in špetrski dekan Mateucig, večer pa je uvedel glavni urednik škofijskega tednika Vita catolica Corgnali. Sledilo je predavanje ravnatelja Instituta za mednarodno sociologijo iz Gorice Gasparini-ja. Gost je govoril o novem položaju manjšin v Evropi, ki sedaj spreminja svojo podobo. Videmski nadškof msgr. Battisti pa je udeležencem povedal, kaj pomeni za kulturo in kje vidi odraz vere v njej. Dejal je še, da se zavzema za ustanovitev posebne medkrajinske komisije, ki bo zadolžena za pripravo učinkovitega pastoralnega načrta za vernike slovenske narodnosti na celotnem področju videmske pokrajine.

Ob koncu sta spregovorila še msgr. Marino Qualizza v imenu slovenskih duhovnikov in vernikov ter dekan iz Nem Rizieri De Tina kot predstavnik Furlanov. Oba sta govorila o sožitju med slovenskim in furlanskim narodom. O pobudah v cerkvi za utrjevanje slovenske narodne zavesti — od slovenščine pri bogoslužju, nauku in petju v cerkvi — pa je govoril msgr. Qualizza. Lepo obiskan večer je zaključil prijeten nastop »Nediških puobov«, ki so zapeli nekaj slovenskih in furlanskih pesmi.

ja), Jezero, Sovodenjska dekleta, Standrež, G. Fauré (Romans), Podgora, Skala, Obirski kvintet (Koroška), Vrtojba, Alenka, Rupa-Peč, Lojze Bratuž, Soča (Nova Gorica), Bilje-Miren-Orehovlje, Mirko Filej, Višarski kvintet, Fantje izpod Grmade, Trbiž, F.B. Sedej, Devin in Hrast. Na koncu obeh večerov so združeni moški zbori zapeli Vodopivčeve Žabe. — Na Cecilijanki sta bila nagrajena dva goriška že »starejša« zborov. To sta Lojze Bratuž in Mirko Filej, ki sta ob svojih jubilejih za opravljeno poslanstvo prejela Gallusovo listino s strani ZKO Slovenije.

Letošnja Cecilijanka je bila posebej posvečena skladateljema Vinku Vodopivcu in Mirku Fileju ob njihovih obletnicah smrti. Zato je tudi večji del nastopajočih skupin vključil v svoj spored njune skladbe. Sicer pa smo slišali dela v glavnem slovenskih avtorjev, poleg kakega klasika. Nej omenimo le nekaj imen: Vrabec, Srebotnjak, Prelovec, Kogoj, Jericijo, Tomc, Simoniti in Lajovic. Med klasiki pa Hassler, Mendelssohn, Rossini, Scarlatti, pa še italijanski novejši skladatelj De Marzi.

Vinko Vodopivec (1878-1952) in Mirko Filej (1912-1962) sta vsak v svojem času oblikovala slovensko umetno pesem na Goriškem in Primorskem sploh. V svojih skladbah sta izrazila dušo primorskega slovenskega človeka tako v najhujši dobi črne tiranije kot v prvih povojnih desetletjih, ko je smela naša pesem in beseda spet iz katakomb na svetlo. In zato je prav, da se tudi nastopajoči pevski zbori (na žalost ne vsi) uvrstijo v svoj koncertni program tako Filejeve kot Vodopivčeve skladbe.

Težko oz. nemogoče bi bilo tu omenjati posamezne zборе in njih pesmi, prav tako tudi njih pripravo in uspeh. Lahko trdimo, da so

Na goriškem županstvu je bilo v petek, 20. novembra, pomembno srečanje med županoma obeh Goric — Tuzijem in Pelhanom ter predstavniki gospodarskih zbornic in nekaterih drugih ustanov z obeh strani meje. Pobudo za sestanek je dal predsednik združenja malih industrijcev Dario Mulitsch, oba župana pa sta ob koncu podpisala skupno izjavo, v kateri je med drugim govora o dobrososedskih odnosih. »Prepričani smo,« piše med drugim v izjavi, »da je o meji med dvema državama mogoče govoriti le tako, da jo presegamo z doslednim uresničevanjem že sprejetih obveznosti in z razvijanjem novih oblik sodelovanja v korist prebivalcev na obeh straneh meje...«

se letos — kot tudi vsa zadnja leta — zbori predstavili častno in dostojno, seveda z nujnimi razlikami v stopnji priprave in umetniškega nivoja. Vsekakor je to bil lep prerez današnjega stanja zborovske kulture pri nas. Želimo seveda, da bi naši pevci in pevke skupno s svojimi pevodji še vedno bolj napredovali in tako ponosno še dalje nosili prapor slovenske pevske kulture na Primorskem.

Obrobna opomba: Skupna pesem združenih zborov je na taki pevski reviji zelo vprašljiva, zato bi je v bodoče ne kazalo ponavljati.

* * *

Veliki sodobni ruski skladatelj Igor Stravinski je nekje lepo zapisal, da je glasba nekaj elementa za stik z bližnjim in z Bitjem. In vse to se je prav gotovo izkazalo tudi na zborovski reviji v Gorici, kjer je glasba lepo in smotno povezala ljudi med seboj z idealno nitjo plemenitosti, harmonije in prijateljstva!

a.b.

Sovodenjski farani spet v domači cerkvi

Zaskrbljenost sovodenjskih faranov, da ne bodo mogli praznovati sv. Martina v domači cerkvi, ki jo temeljito obnavljajo, se je izkazala za neutemeljeno. Dva meseca je bilo nedeljsko bogoslužje v gabrski cerkvi, zahvalno nedeljo pa so verniki imeli v domači cerkvi. Za to so se farani ob koncu maše tudi zahvalili požrtvovalnosti domačega župnika Marjana Markežiča in njegovih pomočnikov.

Z nalašč za to priložnost napisano pesmijo se je g. Markežiču v imenu vseh zahvalila članica župnijskega sveta Marinka Batič. Po maši so se vsi zbrali na trgu pred cerkvijo, kjer je župnik blagoslovil vse poljske pridelke in vozila. Člani kulturnega društva »Sovodnje« so pripravili voz, na katerem so bili naloženi najrazličnejši poljski pridelki, ter mizo, obloženo z domačimi dobrotami. G. Markežič se je faranom prisrčno zahvalil in poudaril, da gre za vse, kar je storil »zahvala Vsemogočnemu« in vsem, ki so mu na kateri koli način pomagali pri delu.

SLOVENSKI CENTER ZA GLASBENO VZGOJO EMIL KOMEL

GLASBENA MATICA

GORICA

KONCERTNA SEZONA 1992/93

Katoliški dom Nedelja, 29.11.1992 ob 17. uri	MARIJ KOGOJ Skladbe za zbor Scenska glasba V kraljestvu palčkov Zbor »JACOBUS GALLUS« iz Trsta Stojan Kuret, dirigent
Stolna cerkev Nedelja, 20.12.1992	CONCENTUS OTTONI ARENA DI VERONA Silvio Micheli, dirigent Purcell, Händel, Bach, Wagner, Tomasi
Kulturni dom Petek, 12.2.1993	DVA KLAVIRJA Beatrice Zonta — Vesna Zuppin Clementi, Schumann, Kogoj, Martinů, Lutoslawski, Gelmetti
Cerkev sv. Ivana Četrtek, 4.3.1993	OLIVIER MESSIAEN Quatour pour la fin du Temps Vera Belič, violina Jure Jenko, klarinet Andrej Petrač, violončelo Vladimir Mlinarič, klavir
Cerkev sv. Ignacija Sobota, 27.3.1993	Georg Friedrich Händel MESIJA Oratorij za soli, zbor in orkester Veronika Fink, sopran Bernarda Fink, alt Branko Robinšak, tenor Marko Fink, bas SLOVENSKI KOMORNI ZBOR SLOVENSKI KOMORNI ORKESTER Mirko Cuderman, dirigent
Kulturni dom Sreda, 7.4.1993	SOLISTI FILHARMONIJE IZ MINSKA Jurij Likin, oboa Sergej Gromov, violina Ilija Žukovski, violončelo Jurij Gildjuk, klavir Mendelssohn, Gazelova, Džeševov, Rachmaninov, Falik

Mario Gariup: Dipalja ves

Če bomo kdaj imeli popolno podobo preteklosti Kanalske doline bo to gotovo zasluga ukovskega župnika Maria Gariupa. Pri tem ne mislim samo na zgodovino ali kroniko vasi v Kanalski dolini, temveč tudi na splošno zbirko podatkov o njenem prebivalstvu, številu, rodnosti, smrtnosti, priimkih, hišnih imenih, šolanju, posestniških odnosih, etnografskih podatkih. Skratka: podoba življenja ljudi v preteklosti v Kanalski dolini se počasi, a vztrajno oblikuje s podatki, ki jih pridno rešuje pozabe, vestno beleži, urejuje ter končno objavlja Mario Gariup, župnik v Ukvah. Zanj je značilna prava zgodovinarska vnema, skoraj bi rekel strast, kar je dokazal že v svoji prvi knjigi. To je bila leta 1986 knjiga o Ovčji vesi, v kateri je objavil predvsem kroniko, vzeto iz letopisa domače cerkve.

Tri leta kasneje, 1989, je Gariup objavil še eno obsežno knjigo z naslovom »Ukovski župniki« in pomenljivim podnaslovom: »500 let zgodovine Ukeve«. Tu je ob življenjepisih ukovških dušnih pastirjev petih stoletij za beležil še mnogo izvenskerkvenih dogodkov, saj je postavil kroniki ukovške fare, oziroma zbirki življenjepisov njenih dušnih pastirjev, že pravi zgodovinski okvir. Tudi zato, ker se ni več zadovoljil le s prepisovanjem in urejanjem gradiva, ki ga je dobil v župnijskem arhivu, temveč je že začel segati po drugih arhivih, cerkvenih, škofijskih in civilnih. Tako je našel še mnogo podatkov, bibliografija se je dopolnila. Našel je skratka še mnogo podatkov in virov, ki so dopolnili sliko krajev, ki jih je raziskoval. Sadovi tega dela pa so že pred nami.

Leta 1991 je objavil pet sto strani debelo knjigo o svetišču na Sv. Višar-

Naslovnica Gariupove knjige

jah, ki spada pod upravo fare v Žabnicah. Tu je objavil vse mogoče gradivo o tem najbolj poznanim svetišču na evropski tromeji. Od legende in zgodovine do natančnih podatkov o romanjih in številkah obiskovalcev pa seveda o upraviteljih in občasnih sodelavcih pri upravljanju višarskega svetišča. Upam si trditi, da tako obsežne monografije nima nobeno slovensko romarsko svetišče in morda v svetovnem merilu malokatero. Mimo tega dela ne bo mogel nihče, ki se bo ukvarjal z zgodovino Kanalske doline in njenega višarskega svetišča.

Sedaj je pred nami že četrta knjiga o Kanalski dolini. To je 265 strani obsegajoča monografija o najzahodnejši vasi v Kanalski dolini, Dipalji vesi. Tu je šel Gariup pri raziskovanju še korak dalje. Župnijsko kroniko je uporabil le kot okvir dogajanja v vasi. V tem okviru pa je objavil poglavja s

podatki o imenoslovju, priimkih, hišnih vzdevkih, rodnosti, smrtih, porokah, sestavi prebivalstva, njegovi narodnostni pripadnosti, šolstvu itd.

Posebej velja poudariti, da s svojim marljivim delom Mario Gariup ne opravlja le že dovolj zaslužnega dela, da rešuje pozabe in nam v čitljivi obliki predstavi stare zaprašene rokopise, pogosto latinske ali pa zapisane v bohoričici. Gariup je prišel že do druge stopnje svojega pomembnega raziskovalnega dela. Z objavljanjem natančnih podatkov je moral že začeti izpodbijati napačne predstave in podatke o zgodovini predvsem o prebivalstvu Kanalske doline. Tako je moral objaviti zelo natančne podatke o narodnostni pripadnosti prebivalcev Dipalje vesi, da je lahko ovrgel nekatere napačne podatke, o netočnosti skoraj ne moremo več govoriti, ker so očitno napisani v slabi veri. Objavil je podatke, na podlagi katerih je razvidno, da je bilo prebivalstvo Dipalje vesi do konca prve svetovne vojne praktično v celoti slovenske narodnosti. S tem je ovrgel napačno trditev, ki jo je v svet dal mons. Fontana, nekdanji dekan na Trbižu. Slednji si je izmislil pojem »Kanalčan«, da ne bi priznal obstoja slovenske narodnosti na tem delikatnem ozemlju. Tako piše Gariup na strani 57 »Mons. Fontana je nesrečno rodil posebno in obskurno raso, ki jo je krstil za kanalsko, kot on imenuje lokalno prebivalstvo, ki je po njegovem čudna mešanica Nemcev, Slovencev in drugih. Skratka, odpravil je slovensko in nemško narodnost, ki sta živeli stoletja v Kanalski dolini«.

V knjigi je še mnogo zanimivih podatkov. Na str. 132 izvemo, kaj je bilo zapisano v župnijski kroniki leta 1919: »Zanimivo je zabeležiti, da je sedaj krajevno ime Uque spremenjeno v Ugovizza, Volca spremenjeno v Valbruna, Žabnice v Camporosso in Valcanale«. Na isti strani je za leto 1920 zabeležen podatek: prvi Italijani, ki so se naselili v Dipalji vesi, so bili Bostil na št. 18, leta 1918, leta 1920 je prišel Pittino kot zidar za gradnjo cerkve in se je tu nastanil. Dalje: Koberle in Čjauk sta bila tri leta konfinirana v Siciliji, ker sta delala propagando za Avstrijo in sta trdila, da bi morali postaviti mejo v Pontebbi... 14 januarja leta 1930 je bil priimek Karnel spremenjen v Carnielli.

Leta 1939 so bile sprejete zglasne opcije, na podlagi katerih sta si Mussolini in Hitler že tedaj izmislila danes v bivši Jugoslaviji tako aktualno etnično čiščenje. Nemci iz Južne Tirolske in Kanalske doline naj bi se prostovoljno preselili v tretji Reich, za kar se je tedaj smatralo tudi zasedeno Koroško in Gorenjsko. Iz kronike je razvidno, da je po opciji v Dipalji vesi ostalo v rokah domačinov le 47 posestev, 15 pa jih je prišlo v roke novih priseljencev. Prebivalstvo je bi-

lo sestavljeno iz 29% domačinov in 71% priseljencev. Mnogi optanti niso prodali svojega posestva v upanju, da se bodo vrnili.

Iz zapisanega je razvidno, da je Gariupova knjiga o Dipalji vesi branje za vse, ki se zanimajo za bližnjo preteklost naših ljudi na tem robu narodnostnega ozemlja.

Rafko Dolhar

V DSI o M. Kogoju

V Društvu slovenskih izobražencev je bil ponedeljkov večer 23. novembra posvečen skladatelju Mariju Kogoju. Govorila sta Fabio Nieder in Pavle Merkù. Srečanje je imelo predvsem namen, da bi poslušalcem omogočili boljše razumevanje Kogojeve glasbe. Fabio Nieder je opisal dobo, v kateri je ustvarjal ta glasbeni umetnik, okolje, v katerem se je izoblikoval, in omenil predhodnike in sodobnike, ki so imeli nanj največji vpliv. Ob koncu je predstavil tudi svojo predelavo štirih Kogojevih »Malenkosti«. Izvedlo jih je šest mladih tržaških izvajalcev.

Nato je spregovoril prof. Pavle Merkù, ki je predvsem povedal nekaj podatkov o Kogojevi tragični življenjski usodi. Predvsem je poudaril, da ta svojevrstni glasbeni umetnik ni pisal za »ljudstvo«; njegova dela lahko cenijo samo tisti, ki se na glasbo razumejo in jo ljubijo.

* * *

Tržaški škof msgr. Lorenzo Bello mi je v četrtek, 19. novembra, napovedal svoj tretji pastoralni obisk po škofiji. S svojim obhodom vseh župnij bo pričel v nedeljo, 29. t.m., zaključil pa naj bi ga spomladi leta 1994. Svoj tretji pastoralni krog posveča škof v prvi vrsti vprašanju liturgije, saj letos mineva 30 let od začetka 2. vatikanskega koncila, ki je v bogoslužje vnesel pomembne spremembe. Najpomembnejša od teh je uvedba nacionalnih jezikov v cerkvi, ki so nadomestili latinščino.

Poklon SSG dolgoletni igralki M. Sardoč

V petek, 27. novembra, bo v Kulturnem domu v Trstu ob 20.30 premiera »Češnjevega vrta« pisatelja A.P. Čehova v režiji Borisa Kobala. Ob tej priložnosti bodo proslavili tudi 40-letnico gledališkega dela priljubljene igralki Mire Sardoč, ki ima v igri glavno vlogo. Po predstavi bo srečanje z jubilarntko. Na sliki (foto D. Križmančič): Sardočeva v igri »Češnjevega vrta«

tipo-lito
graphart

v novih prostorih

34138 trst
drevored g. d'annunzio 27/e
tel. 040/772151

Zdravnik svetuje

Alkohol in zdravje (2)

Uživanje alkohola je zdravju izredno škodljivo. Njegov kvantni učinek je sorazmeren količini, ki jo zaužijemo, ne glede na to, če je alkohol v pijači več ali manj razredčen.

Da ne bo pomote glede tega, katere pijače vsebujejo alkohol in koliko ga je v njih, naj povem, da je v pivu alkohola od 3 do 7 odstotkov, v vinu od 6 do 20 odstotkov in v žganih pijačah (žganje, slivovka, whisky, razni likerji itd.) od 30 do 50 odstotkov. Vidimo torej, da silce žganja vsebuje toliko alkohola kot 1/4 litra vina.

Dr. EDI KOŠUTA

Zasvojenost z alkoholom je v naših krajih tretji najbolj pogosti vzrok smrti. Na prvem mestu so bolezni srca in na drugem rak. Alkoholizem je najbolj razširjena oblika zasvojenosti, najbolj pogosta socialna bolezen in sramota naše družbe. Kar pomislite, koliko vaših znancev si je z vinom pokvarilo zdravje, si uničilo kariero in predvsem spremenilo družinsko življenje v pekel. Ko greste po cesti, gotovo opazite ljudi, ki so prave alkoholizirane razvaline. Ponašajo jih komaj opazite in greste dalje svojo pot. Včasih pa se ob tem zamislite! Pomislite na te člo-

veške razvaline, na njihov način življenja, na njihov ogaben zadah, ki je v glavnem posledica uničenih jeter. Pomislite na njihovo družino, na sramoto, ki jo doživlja. Sedaj pa pomislite na pivo, vino, žgane pijače, ki so vzrok vsemu temu! Na to dobro pomislite! Sami si odgovorite, če se splača piti alkoholne pijače.

Alkoholizem nastopi zelo zahrbtno, postopno. Najprej človek pije zato, da bi se sprostil, omamila, zbežal iz stiske, potem pa začne piti vsak dan večje količine. Sprva pije na skrivaj, ker ima občutek krivde. Polagoma začne izgubljati spomin, vedno pogosteje pozablja, kaj je delal, ko je bil pijan. V naslednji fazi pijanec izgubi kontrolo nad sabo in pije vsevprek. To okolica opazi, saj pijančevanje traja več dni zaporedoma. Alkoholik je vedno manj, vidno hujša, postane prepirljiv. Ne zdrži, da ne bi pil alkohola, a obenem ga zelo slabo prenaša, saj je pijan že z enim samim kozarcem vina.

Kar pomislite na vse tiste vam zelo dobro znane ljudi, ki imajo ta problem. Sedaj vzemite svinčnik v roke in iskreno odgovorite z DA ali NE na naslednja vprašanja, ki jih je sestavil dr. Hudolin, izvedenec za probleme alkoholizma na evropski ravni.

- 1) Ali izgubljate delovni čas zaradi pitja?
- 2) Ali pitje škoduje vašemu družinskemu življenju?
- 3) Ali pijete zaradi sramežljivosti v družbi?
- 4) Ali pitje škoduje vašemu ugledu?
- 5) Ali ste se kdaj kesali zaradi pitja?
- 6) Ali ste bili kdaj v denarnih težavah zaradi pitja?
- 7) Ali ste kdaj manjvredni v družbi ali okolju zaradi pitja?
- 8) Ali pijača vpliva na vašo skrb za družino?
- 9) Ali so vaše ambicije manjše, odkar pijete?
- 10) Ali si želite piti alkohol v določenih urah dneva?
- 11) Želite piti navsezgodaj, potem ko ste prejšnji večer pili?
- 12) Ali slabše spite, kadar pijete alkoholne pijače?
- 13) Ali je vaša produktivnost manjša, odkar pijete?
- 14) Ali pitje ogroža vaše delo ali delovnost?
- 15) Ali pijete zato, da bi se izognili skrbem ali nevšečnostim?
- 16) Ali pijete sami?
- 17) Ali ste kdaj popolnoma izgubili spomin za tisti čas, ko ste pili?
- 18) Ali ste se zdravili zaradi pitja alkoholnih pijač?
- 19) Ali pijete, da občutite samozaupanje?
- 20) Ali ste bili v bolnišnici zaradi pijače?

Če ste na eno ali na dve vprašanja odgovorili z DA, imate resne težave z alkoholom in ga ne smete nikoli več niti pokusiti. Če sta z DA odgovorili na 3 ali več vprašanj, ste pravkar spoznali, da ste alkoholik, ki mora nujno in takoj na zdravljenje. Zato se čimprej obrnite na svojega zdravnika. Svetujem, da ta vprašalnik fotokopirate oz. prepisete in ga pokažete svojim prijateljem in znancem, da nanj odgovorijo. Diagnoza je prvi korak k zdravljenju, saj odpre oči alkoholiku in njegovim sorodnikom. Z odločnim ukrepanjem in zdravljenjem se da ta pro-

blem rešiti. Najbolje pa ga je preprečiti. To se začne v družini. Kjer so otroci, ne bi smeli imeti vina na mizi. Problem pa je vsekakor preobširen, da bi ga lahko izčrpali na nekaj straneh, zato tudi sami predlagajte, kako se lotiti tega problema v naši družbi in kako ga rešiti.

(Dalje)

Zaradi preobilice gradiva izostane v tej številki redna rubrika NAŠA DRUŠTVA.

(Ured.)

Boris Možina

Od Črnomlja do Gorice v Kmečko banko (1)

Prepričani smo, da bodo naši ljudje z zanimanjem prebirali podlistek, ki ga začnemo objavljati v današnji številki. Njegov avtor je Boris Možina, znani kulturni in gospodarski delavec, a tudi etnograf. Rodil se je na Brjah pri Ajdovščini, ves povojni čas živi in dela v Trstu, njegova lepa Vipavska dolina pa mu je vedno bila pri srcu.

Iz njegovih izjavanj je lepo razvidno, kako je staro in spečo, navadno obrtno posojilnico — današnjo Kmečko banko v Gorici — razvil v pravo banko z vsemi pravicami in pristojnostmi normalnega denarnega zavoda. To je tudi opravil o pravem času, ko se je od Zavezniške vojaške uprave dalo kaj doseči. Možina je zato pravzaprav ustanovitelj prve slovenske banke v Gorici, saj so vsa prejšnja prizadevanja bila neuspešna.

Uredništvo

Po nekajtedenskem bivanju v belokrajnski metropoli sem se konec junija 1944 iz Črnomlja vračal proti Čabru na Mašun in mimo Pivke na Senožeče; vse po relejnih postajah v skupini in spremstvu dveh oboroženih kurirjev, do Podrage in naprej na Brje, naslednji dan pa na Lokve, kjer je bila Pokrajinska gospodarska komisija. Načelnik te komisije je bil Franc Berginc - Soča. Na poti pred Pivko me je pretekel s puško na rami šolski nadzornik Drago Pahor, v Čabru je postal pred svojo prazno trgovino Viktor Ličen, doma od Sv. Martina na Brjah.

Tu na bazi na Lokvah je že bil ing. Stanko Renko, časnikar, dr. Boris Puc za sodstvo, z njim dr. Danilo Dovgan, Jernej Janežič za in-

dustrijo, dr. Volavšek za zdravstvo, ing. Jošt in ing. Pečenko za gošpodarstvo, jaz pa referent za prehrano. Ker je Soča moral na drugo mesto, so meni poverili načelstvo pokrajinske komisije. Pripravljali smo se na prevzem oblasti. Na naš sedež so večkrat prihajali s Pokrajinskega narodnoosvobodilnega odbora (PNOC) dr. Jože Vilfan, Aleš Bebler, Julij Beltram, Polde Kraigher in šaljivi ter dovtipni, duhoviti dr. Bogdan Breclj, pa tudi še drugi visoki gostje.

Dne 1. julija 1944 je predsedstvo SNOS ustanovilo Podružnico Denarnega zavoda Slovenije za slovensko Primorje. Prvi predsednik je bil Jožef Štrukelj - Miloš, njegov namestnik in knjigovodja ter blagajnik pa je bil Vladimir Žvab - Nikolaj. Sedež podružnice je bil v zaselku Lepenje pri Šempasu pri kmetu Beletu. Tu je podružnica delovala do 7. januarja 1945, ko so nemški vojaki skupaj z domobranci obkolili vas ter ujeli Štruklja in Žvaba. Pred aretacijo je Štrukelj k sreči skril še ves material in arhiv. Štrukelj je bil do konca vojne zaprt v goriških zaporih, Žvaba pa so iz Gorice prepeljali v tržaške zapore, od tam pa v Buchenwald, kjer je umrl.

Odslej sem jaz prevzel posle denarnega zavoda in zveze s podeželskimi referenti. Bil sem stalno na poti in večkrat sem jo le za las odnesel. Sem pa tja sva se srečala z bratom Dušanom, ki je bil zdravnik pri Kosovelovi brigadi in pozneje pri 30. diviziji šef za zdravstvo.

Konec januarja 1945 je predsedstvo SNOS imenovalo in poslalo na Primorsko nove člane primorske Podružnice denarnega zavoda. To so bili: Lojze Kersnič, Andrej Perko in Pavle Avbelj. Njihova naloga je bila, da organizirajo podružnico za prevzem oblasti po osvoboditvi. Podružnica je imela svoj sedež v Cerknem do 19. marca 1945.

Okrog XI. korpusa se je zbirala v dolini ogromna množina sovražnega vojaštva: Nemci, domobranci, alpini, ruski Vlasovci; v Vipavski dolini povsod kosmati četniki. Pripravljala se je odločilna ofenziva, vse je bilo naelektrono. Skoro ni bilo izhoda, saj so bili sovražniki v ogromni premoči in do zob oboroženi, pri nas pa smo bili skoro brez hrane, izčrpani in utrujeni. In prav takrat je bila na obisku pri nas v Cerknem delegacija italijanskih garibaldincev s poznejšim senatorjem Lizerom. Nastal je problem, kdo jo bo spremljal na povratku domov v Benečijo. Jaz sem se ravnokar vrnil s Krasa - Auberja

LEVSTIKOVA HOTELA V ITALIJI

PALACE HOTEL je v samem središču Gorice, približno en km od državne meje. Ponaša se z odlično restavracijo, dnevnim barom, dvema dvoranama za 120 obiskovalcev in lastnim zaprtim parkiriščem.

V udobnih sobah je skupno 150 postelj. V sobah so kopalnica, sušilec za lase, mini bar, telefon in radijski ter televizijski sprejemnik.

Za dobro počutje in informiranost gostov skrbi slovensko osebje.

Naslov: PALACE HOTEL, Corso Cavour 63, 34170 GORIZIA
GORICA, tel. 0481/82166, fax 0481/31658

Na novo odprti HOTEL EMONA, II. kat.
je v zgodovinskem središču Rima

Vse sobe imajo lastno kopalnico, radijski in televizijski sprejemnik, telefon in mini bar.

Tudi tukaj boste v družbi rojakov, ki bodo pripomogli k vašim lepšim počitnicam.

Pokličite nas na telefon: 06/7027827 ali 7027911; fax 06/7027878

Naslov: HOTEL EMONA, Via Statilia 26, 00185 ROMA

V obeh hotelih imajo slovenski gostje popust! Pričakujemo vas.

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« -
Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954,
štev. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Bojan Brezigar,
Ivo Jevnikar, Helena Jovanovič, Drago
Legiša (glavni in odgovorni urednik),
Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tav-
čar in Egidij Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst,
tel. 040/772151.

*V sejni dvorani pokrajinskega sveta
v Gorici je bil v soboto, 21. novembra,
1. pokrajinski občni zbor Slovenske kul-
turno gospodarske zveze Gorica. Na
dnevnom redu srečanja z naslovom »Sa-
mostojna nestrankska demokratična
organizacija Slovencev v Italiji« so bili
med drugim poročilo predsednika Bori-
sa Perica, pozdravi gostov in razprava
o poročilu in delovanju Zveze. Delega-
ti so ob koncu izvolili za novega pred-
sednika Karla Devetaka.*

čez Vipavsko dolino, utrujen po tridnevem prebijanju čez četniške zapreke. Pavel Avbelj se je otresal, Perko se je izgovarjal, Kersnič je pojecljaval in se otepal, češ da ne pozna krajev in prijazno dejal: »A ne bi šel ti, Možina, ki si vaju in poznaš ljudi in te lepe kraje?« Nasmehnil sem se in si kot ponavadi mislil, Bog ve, zakaj je to dobro, saj me je moja srečna zvezda vodila mimo mnogih pasti, kjer sem si le za las rešil življenje. S seboj sem povabil mladega Oskarja Terčelja, ki je bil doma iz Gornje Branice — od Čehovinov, in Jerneja Janežiča. Pred odhodom nam je dal komisar korpusa Avbelj še navodila in dva mlada oborožena kurirja; nam so se še pridružili štirje kuharji z dvema velikimima kotloma. Premeščeni so bili v neki odred na Tolminsko. Nasvidenje v Trstu!! Iz Cerkna smo šli tako, da smo prečkali globoko, ozko dolino Bače ponoči, med dvema nemškima zasedama. Na bregu reke smo tiho postali, bilo je vse mirno, vse je počivalo, le zvezde so prijazno mežikale, kot bi nas vabile: »fantje, kar naprej, vse je v redu«. Mi trije smo šli naprej, za nami garibaldinci, tiho, previdno smo do pasu globoko, mrzlo vodo prekoračili in se že vzpenjali po strmih bregu na planoto. Za nami so srečno prišli garibaldinci in dva spremljevalca. Nato pa kuharji. Že so bili čez reko na vrhu strmine, ko so se sprožili kotli in se bučno odvalili v dolino, bobnenje je odmevalo v tihi noči. Nemci so užgali z obeh postojank proti prelazni steni, mi smo bili na varnem in kuharji so bili zadovoljni, da so se spremenili v kuharsko delegacijo. Pot smo srečno nadaljevali mimo Poljubina na »republico« Razor Planino za Tolminom, tam je bilo partizansko središče, tam smo se okrepčali, prespali in se odpočili. Naslednjega jutra smo nadaljevali do Vrsna, tam sva z Oskarjem obiskala Pomolčeve — mojo žlahto, kjer nas je Pepca Gregorčičeva lepo sprejela. Gospodar France se je pred to nevihto umaknil v Kobarid. Proti mraku smo šli na Libušnje, od tam nas je mlad fant pospremil do reke Soče, na bregu nam je naročil, naj gremo 150 metrov proti toku Soče, kjer da je plitvina in bomo reko lepo prebredli. Hodili smo nekaj minut, jaz sem se podal s svojim nepremočljivim nahrbtnikom v reko, a me je deroča Soča po nekaj metrih zajela in spodnesla; zaplaval sem z močnimi zamahi preko struge, zagrabil vrbovo vejo ter se počasi ves otrpel skobacal na travnik — že drugič srečno čez reko v treh dneh. Ostali so šli še 50 metrov naprej, držali so se za roke

O OBIRANJU OLJK

Oljka je ena najbolj značilnih sredozemskih rastlin. Naše kraji pa so eno najsevernejših področij, kjer še uspeva. Prav zaradi teh zemljepisnih in vremenskih razmer je olje, ki ga pridobivamo v naših krajih, enkratne kvalitete, saj v primerjavi z drugimi južnimi oljčnimi olji vsebuje več nenasitčenih maščobnih kislin in je zato lažje prebavljivo. Deloma prispeva k temu mogoče tudi sorta, ki jo večinoma gojijo v naših krajih, in sicer istrska belica, ki je domača in našim razmeram zelo prilagojena sorta. Sicer so po pozebi leta 1985 začeli z novimi nasedi in so nasadili tudi več toskanskih sort, kot na primer sorte **leccino** in **ascolana** ali **frantoio** in **moraiolo**. Ker so to v glavnem mlade oljke in šele začenjajo roditi, je težko ocenjevati te pridelke.

Letos so se oljke v glavnem dobro oprašile, k čemur je prispevalo slučajno ugodno vreme v času cvetenja. V primeru, da so bile dobro oskrbovane in primerno redčene navznoter, je oprašitev bila sorazmerna na vseh straneh dreves.

Nekoč so v Bregu trdili, da je treba oljke obirati okrog sv. Katerine, to je konec novembra. Večletni poizkusi pa so pokazali, da je pametneje pobrati oljke takoj, ko dosežejo idelano zrelost, saj bi se lahko v naslednjih tednih ali na

drevesu zaradi neugodnega vremena ali pozebe poškodovale oziroma bi se pokvarile, če jih ne bi primerno skladiščili. Nekoliko osušena oljka da v sorazmerju s težo sicer več olja, a tudi več kislin je v takem olju, tako da izgubi na vrednosti. Bolj zgodaj obrabna oljka pa da izredno kvalitetno olje z nizkimi odstotki nenasitčenih maščobnih kislin, kar je največja vrednost za deviško olje. Obrane oljke tudi čim prej prepekljemo v torkljo, saj se rado zgodi, da ob neprimernem skladiščenju začnejo gniti ali pa se pojavi kak plesen, ki škoduje okusu olja.

Tudi če obrane oljke pobiramo s tal, moramo paziti, da je sadje čisto. Zato je bolj priporočljivo osmukati vejice, kar je sicer v naših krajih že navada. Vsekakor jih bodo v torklji najprej oprali in šele nato zmleli. Dejstvo pa je, da je kvaliteta olja v lepi meri odvisna tudi od spretnosti osebe, ki dela pri torklji. Mnogi starejši ljudje trdijo, da čutijo razliko med oljem, ki so ga pridobili po tradicionalnih postopkih in onim, ki ga iztisnejo v sodobnih strojih, a to je že stvar sladokuscev. Mi se veselimo, da je ta kultura v naših krajih ponovno oživela in da bodi med pridelovalci kot med porabniki naraščajo zanimanje za oljčno olje, ki predstavlja temeljno izhodišče za tako priljubljeno mediteransko kuhinjo.

in v vrsti do pasu v vodi prebredli reko. Jaz sem se preoblekel v suha oblačila iz mojega nahrbtnika. Šli smo proti Livku. Na Vrsnem so nas opozorili, naj se pred prečkanjem ceste onkraj Soče v grmičevju ustavimo in poslušamo. Polegli smo in kmalu je šla mimo kolona domobrancev proti Kobaridu. Kmalu za tem smo mi korakali proti Livku, kjer je bila še odprta gostilna in je mlad fant igral na harmoniko vesele in poskočne partizanske, udarne pesmi. Odleglo nam je, najhuje je bilo za nami, moje misli pa so se vračale tja nazaj v Cerkno... kjer je bil brat Dušan in toliko utrujenih in izčrpanih prijateljev, kjer so se zbirali temni oblaki zle usode... Mi pa gremo v varnejše zavetišče, ven iz tega zlokobnega obroča, naslednji dan smo se poslovili od garibaldincev in dveh spremljevalcev, na Livku smo dobili novega spremljevalca-kurirja. Z njim smo rajžali po Benečiji: najprej valovita Brda, gor in dol — gor in dol ter končno kot v sanjah dospeli v Snežatno pri Humu (Kojko) na dom Petra Lenardiča, kjer je bila baza z bunkerjem — baza za nabavo hrane v Furlaniji za vojsko in zbirna ter opremljena postojanka za nabrani denar v Furlaniji, Brdih, na Goriškem in na splošno v zahodnem Primorju. Tu sem spoznal finančno referentko in poverjenico Denarnega zavoda Slovenije za Primorje Valerijo Figelj z Oslavja, ki je bila odslej moja sodelavka na zahodnem terenu in pozneje v Gorici pri Denarnem zavodu in Kmečki banki v Gorici. Bila je agilna, sposobna in vestna uradnica pri Kmečki banki v Gorici do svoje upokojitve.

Pri Petru Lenardiču je bil urejen varen bunker-skrivališče, tu smo preživeli prvi teden v miru. Janežič je s svojo neločljivo »fajfo« v ustih bil preskrbljen s tobakom — on je imel na skrbi politiko. Oskar pa je več ali manj skrbel za našo varnost, kajti vsako toliko nas je opozoril na premike sovražnika na Oslavju, na Humu, proti Kojškemu, Steverjanu, ker so v Medano in bližnje vasi čisto prihajali Nemci. Na mostu pod Oslavjem so bili na tej strani Kozaki - Vlasovci, na oni strani mosta pa alpini, vsi so se večkrat pojavljali v naši bližini. Najbolj nevarni so bili alpini, ki so se večkrat pojavljali v naši bližini. Par tednov smo bili večinoma na Humu, tam je bil predsednik krajevnega Osvobodilnega odbora Nute Gravner, ugleden narodni delavec. Postala sva dobra prijatelja.

(Dalje)